23. syyskuu 2022

Lausunto lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Yhdistyneiden Kansakuntien kanssa Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivan Helsingin kriminaalipoliittisen instituutin perustamisesta tehdyn sopimuksen ja sen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 97/2022 vp)

Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti HEUNI kiittää mahdollisuudesta lausua HEUNIa koskevista säädösmuutosehdotuksista.

HEUNI on perustettu vuonna 1981 Suomen ja Yhdistyneiden Kansakuntien välisellä sopimuksella. HEUNIn toiminta perustuu lakiin, jolla tämä sopimus on toimeenpantu. Hallituksen esitys instituuttia sääntelevän lain ja asetuksen muuttamiseksi käsittelee HEUNIn itsenäisyyden ja riippumattomuuden vahvistamista, eräiden virkamiesoikeudellisten ja hallinnollisten säännösten uudistamista, asetuksenantovaltuuden muuttamista perustuslain 80 §:n vaatimusten mukaiseksi sekä eräiden teknisten nimimuutosten huomioimista. Hallituksen esitykseen sisältyvä asetusehdotus Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivan Euroopan kriminaalipolitiikan instituuttia (HEUNI) sääntelevän asetuksen muuttamiseksi käsittelee etenkin HEUNIn hallinnollisia ja virkamiesoikeudellisia asioita. HEUNI kannattaa ehdotettuja muutoksia.

HEUNIa koskevan sopimuksen mukaisesti instituutin toiminta keskittyy asiantuntijoiden yhteen tuomiseen kriminaalipolitiikkaa koskevan tiedon ja asiantuntemuksen vaihtamiseksi, tiedon kokoamiseen ja sen välittämiseen, sekä tutkimuksen tekemiseen. Käytännössä toimintaa toteutetaan nykyään kansainvälisten ja kansallisten tutkimus- ja kehittämishankkeiden avulla. Sopimuksen mukaisesti Suomen valtion velvollisuutena on kohdentaa instituutille määräraha kattaakseen sopimuksessa mainitun henkilökunnan, toimitilat, matkustuskulut, julkaisutoiminnan kulut, sekä instituutin myöntämät stipendit ja stipendiaattien matkakulut (4 artikla). Instituutin nykyinen määräraha kattaa kuitenkin vain osan instituutin toiminnan kustannuksista. Siksi instituutin hankkima ulkopuolinen hankerahoitus muodostaa merkittävän osan kokonaistuloista sekä toiminnasta. Lisäksi instituutin toiminnan luonne on muuttunut merkittävästi neljässäkymmenessä vuodessa toimintaympäristön muuttuessa, ja tutkimus- ja kehittämistyö on korostunut tiedonvaihdon mahdollistamisen sijaan.

Instituutissa tehdään tutkimus- ja kehittämistoimintaa, mutta toiminta ei ole puhtaasti tutkimuksellista. Instituutti on viime vuosina vahvistanut viestintäasiantuntijuuttaan, vastuulliseen yritystoimintaan liittyvää asiantuntijuuttaan, sekä erilaisin rahoitusrakenteisiin ja hankehallintoon liittyvää asiantuntijuuttaan. Instituutin harjoittama tutkimus ei myöskään ole puhtaasti tieteellistä tai akateemista, vaan käytännönläheistä tutkimus- ja selvitystyötä, jonka tavoitteena on tuottaa konkreettista tietoa, kuten oppaita ja työkaluja esimerkiksi rikosoikeusjärjestelmän toimijoiden käyttöön.

Instituutin kansainvälinen neuvottelukunnasta on sovittu Suomen hallituksen ja Yhdistyneiden Kansakuntien välisessä sopimuksessa (3A artikla). Sopimuksen mukaisesti neuvottelukunta kokoontuu säännöllisesti. Viimeisten kahden vuoden aikana neuvottelukunta on kokoontunut

kerran vuodessa varsinaiseen kokoukseen sekä kerran vuodessa ylimääräiseen välikokoukseen. Pandemian ajan kokoukset on järjestetty täysin etänä. Nykyisen neuvottelukunnan toimikausi päättyy vuoden 2022 lopussa, ja seuraavan kokoonpanon toimikausi on 2023–2027. Neuvottelukunta käsittelee kokouksissaan sopimuksen 3A artiklan mukaisesti instituutin menneen ja tulevan vuoden toimintaa sekä antaa suosituksia toiminnan kehittämiseksi.

HEUNIn näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä esitetyt laki- ja asetuskohtaiset muutokset modernisoivat instituutin säädöskehikkoa ja edistävät instituutin toiminnan kehittämistä ja toiminnan vaikuttavuutta. Etenkin lain 2§:ään ehdotettu lisäys instituutin itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta on tervetullut ja tärkeä, ennen kaikkea instituutin tutkimuksellisen itsenäisyyden näkökulmasta. **Hallituksen esityksen mukaiset lakiin sekä asetukseen tehdyt muutosehdotukset ovat HEUNIn näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaisia ja kannatettavia.**

Natalia Ollus
johtaja, OTT
YK:n yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI)